

РОЗДІЛ 13

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

УДК 342

DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-11/170>

ОСОБЛИВОСТІ ПІДЗАКОННОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

PECULIARITIES OF SUB-LEGAL REGULATION OF INFORMATION SOCIETY RELATIONS IN UKRAINE

Желновач Є.Г., аспірант

Одеський державний університет внутрішніх справ

ORCID ID: 0009-0006-3541-1792

Стаття спрямована на розкриття специфіки функціоналу підзаконного регулювання відносин інформаційного суспільства в Україні. Зокрема, зосереджується увага на деталізованій, розподільній, процедурно-процесуальній та інклюзивній функціях, що виконують підзаконні нормативні акти в цій сфері, у тому числі під час дії правового режиму воєнного стану в Україні.

Так, наприклад, йдеться про розподілення завдань та функцій серед державних органів з приводу розповсюдження та впровадження вільного доступу, а також вільного розповсюдження інформації громадянами України. Зокрема, забезпечення оперативного доведення до засобів масової інформації об'єктивної науково обґрунтованої аналітичної інформації про сучасні політичні, соціально-економічні проблеми в Україні в цілому та її регіонах, перспективи їх вирішення; організація систематичного інформування населення через засоби масової інформації про свою діяльність, соціально-економічні проблеми у регіонах та перспективи їх вирішення.

Актуальним називається в цій роботі і такий регуляторний напрямок дії підзаконних актів в інформаційній сфері, що відбиває необхідність матеріальної допомоги у діяльності засобів масової інформації, адже вони також є неодмінним елементом свободи інформації, а відтак і інформаційного суспільства. Таким чином, існування, наприклад актів Президента, що відбиває необхідність матеріальної підтримки державних і недержавних ЗМІ, також є важливим вкладом до розвитку свободи інформації в Україні, як невід'ємної складової інформаційного суспільства.

У статті звертається також увага на те, що державна влада, в процесі роботи над удосконаленням нормативно-правової основи формування інформаційного суспільства, не завжди може прорахувати певні недоліки такого процесу. Повномасштабна війна, яка розпочалася 24.02.2022 року розділила законодавчу діяльність на два періоди: до та після, хоча слід відмітити, що загальний вектор держави на інформаційну свободу не змінився, хоча і розвивається приймаючи до уваги національну безпеку.

Ключові слова: інформаційне суспільство, інформація, підзаконні акти в сфері інформації та громадянського суспільства.

The article is aimed at revealing the specifics of the functionality of sub-legal regulation of information society relations in Ukraine. In particular, attention is focused on the detailed, distributive, procedural and inclusive functions performed by the bylaws in this area, including during the legal regime of martial law in Ukraine.

So, for example, it is about the distribution of tasks and functions among state bodies regarding the distribution and implementation of free access, as well as the free distribution of information by citizens of Ukraine. In particular, provision of prompt delivery of objective scientifically based analytical information to the mass media about modern political, socio-economic problems in Ukraine as a whole and its regions, prospects for their solution; organization of systematic informing of the population through mass media about its activities, socio-economic problems in the regions and prospects for their solution.

In this work, such a regulatory direction of the by-laws in the information sphere, which reflects the need for material assistance in the activities of the mass media, is also considered relevant in this work, because they are also an indispensable element of freedom of information, and therefore of the information society. Thus, the existence, for example, of acts of the President, reflecting the need for material support of state and non-state mass media, is also an important contribution to the development of freedom of information in Ukraine, as an integral component of the information society.

The article also draws attention to the fact that the state government, in the process of working on improving the regulatory and legal framework for the formation of the information society, cannot always calculate certain shortcomings of such a process. The full-scale war, which began on February 24, 2022, divided legislative activity into two periods: before and after, although it should be noted that the state's general vector of information freedom has not changed, although it is developing taking into account national security.

Key words: information society, information, by-laws in the field of information and civil society.

Актуальність. Розглядаючи систему підзаконних нормативних актів України, можна помітити, що загальна їх структура направлена, перш за все, на впровадження ідей громадянського інформаційного суспільства та свободи інформації. Війна зробила свої корективи, але слід зауважити, що тенденція на скільки це може відповідати національній безпеці, зберіглася. Аналізуючи численні укази, розпорядження Президента України, а також Постанови Кабінету Міністрів України та інші підзаконні акти, можна помітити як декларативний та плановий характер цих документів, що, на нашу думку, є в цілому відображенням направленості на поступовий розвиток свободи інформації в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На різних етапах становлення сучасної незалежної України окресленим питанням приділяли увагу деякі вчені юристи

в своїх дослідженнях. Серед них можна назвати І. В. Арістову [1], В. Д. Гапотія, К. Ю. Ісмайлова [2], В. А. Ліпкана [3], А. А. Письменицького [4] та інших. Втім, в своїх роботах вони торкалися питань підзаконного регулювання відносин інформаційного суспільства частково, та точково.

Методи. Для загального окреслення проблематики означеної теми корисно буде використати методи техніко-юридичний, діалектичний, структурно-логічний. Зокрема, техніко-юридичний підхід дасть можливість розкрити специфіку функціоналу підзаконних юридичних актів в сфері відносин інформаційного суспільства. Метод діалектичного підходу надасть можливість виявити проблематику накопичення підзаконних актів в інформаційній сфері. Структурно-логічний підхід буде сприяти класифікаційним аспектам підзаконних актів за векторами їх при-

значення у регулюванні відносин інформаційного і громадянського суспільства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Повномасштабна війна, яка розпочалася 24 лютого 2022 року не умовно розділило законодавчу діяльність на дві частини. Тому спочатку розглянемо одні з перших кроків, які робила незалежна Україна. Отже, Розпорядження Президента України «Про додаткові заходи щодо поліпшення інформаційної діяльності» від 05 жовтня 1998 року № 514/90-рп [5] розподілила завдання та функції серед державних органів з приводу розповсюдження та впровадження вільного доступу, а також вільного розповсюдження інформації громадянами України. Серед таких завдань, вважаємо доречним навести ті, що надаються Міністерству інформації України та Раді АРК (зараз Мінцифра), зокрема: «забезпечити оперативне доведення до ЗМІ об'єктивної науково обґрунтованої аналітичної інформації про сучасні політичні, соціально-економічні проблеми в Україні в цілому та її регіонах, перспективи їх вирішення; організувати систематичне інформування населення через засоби масової інформації про свою діяльність, соціально-економічні проблеми у регіонах та перспективи їх вирішення, запровадити у практику щомісячні зустрічі їх керівників з громадськістю та представниками засобів масової інформації для роз'яснення цих питань» [5].

Слід зазначити, що переважна кількість актів Президента України стосується впровадження та поліпшення основ функціонування, перш за все, ЗМІ, а також сучасних електронних інформаційних технологій. На нашу думку, це є також необхідною діяльністю по впровадженню основ свободи інформації, але й не слід забувати про поліпшення механізмів самостійного отримання громадянами інформації – інститут доступу осіб до інформації про діяльність та рішення органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Серед актів Президента, що регламентують відносини, пов'язані із ЗМІ та свободою слова, слід виділити Указ Президента України від 09.12.2000 № 1323/2000 «Про додаткові заходи щодо безперешкодної діяльності засобів масової інформації, дальшого утвердження свободи слова в Україні» [6], що відбиває необхідність матеріальної допомоги у діяльності державних ЗМІ, адже вони також є неодмінним елементом свободи інформації. Таким чином, існування акту Президента, що відбиває необхідність матеріальної підтримки державних ЗМІ, також є важливим вкладом до розвитку свободи інформації в Україні. Указ створює умови для творчої та матеріальної незалежності (як державних так і не державних ЗМІ) у їхній інформаційній діяльності, тим самим, створюючи необхідний базис для розвитку та функціонування такого інституту свободи інформації, як свобода слова та ЗМІ. В цьому нормативному акті, в черговий раз підтверджується неможливість існування цензури чи інституту попереднього погодження інформаційних матеріалів з будь-якими органами. Окрім захисту ЗМІ, документом захищаються інтереси споживачів інформації, в якості прикладу можна привести наступну тезу з документу: «впровадження заходів щодо забезпечення відповідності тарифів на розповсюдження друкованих періодичних видань реальній вартості цих послуг з метою їх здешевлення, прозорості механізму встановлення таких тарифів». Таким чином, створюється можливість вільного доступу людини до інформації ЗМІ, шляхом їх здешевлення.

Важливим у сфері забезпечення свободи інформації в інформаційному суспільстві, на нашу думку, є Указ Президента України «Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій» від 20.10.2005 № 1497/2005 [7]. Чіткий плановий характер документу, як і достатня кількість актів подібного характеру, покликаний побудувати фундамент розвитку галузі у передбачені в ньому строки. Зокрема, у цьому документі

йдеться про загальну модернізацію та розвиток інформаційних технологій з метою забезпечення відкритості і прозорості функціонування органів державної влади та органів місцевого самоврядування, реалізації конституційних прав громадян в інформаційній сфері [7].

Увага до розвитку нових інформаційних систем та модернізації старих також приділяється в положеннях Указу Президента України «Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні» від 31.07.2009 № 928/2000 [8]. На нашу думку, документ подібного характеру був вкрай необхідним для держави, що проголосила своєю ціллю забезпечення інформаційних прав громадян, а також інтеграцію у сучасні світові інформаційні процеси. Тому що обіг інформації у демократичних країнах переходить на новий рівень – рівень електронного обігу інформаційних ресурсів. Тому, зацікавленість органів державної влади в розвитку та дієвості новітніх інформаційних механізмів допомагає державі та суспільству досягти успіхів у побудові громадянського суспільства та свободи інформації. Нормативний акт направлений на прискорення та втілення дієвого регулювання розвитку сучасних технологій Інтернет, йдеться про побудову відповідної інфраструктури для нормального функціонування цих технологій задля втілення конституційного права громадян України на інформацію. Нормативний акт направлений на «розширення і вдосконалення подання у мережі Інтернет об'єктивної ... інформації ..., зокрема тієї, що формується в органах державної влади та органах місцевого самоврядування ..., розширення можливостей для доступу в установленому порядку до інших національних інформаційних ресурсів, постійне вдосконалення способів подання такої інформації» [8].

Окрім актів Президента України, існує достатня кількість документів, що видані Кабінетом Міністрів України. Серед таких актів необхідно виділити документ, що безпосередньо відбиває зв'язок між інформаційним громадянським суспільством та свободою інформації, а також демонструє пріоритетні шляхи дій українського уряду у побудованні громадянського суспільства. Цим документом є Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо реалізації у 2008 році Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства» від 28.05.2008 № 784-р [9]. У тексті Розпорядження, серед інших завдань на шляху до громадянського суспільства, також, вказувався комплекс заходів, що покликані покращити та допомогти досягти побудувати в Україні свободу інформації. Зокрема, вперше встановлюється необхідність «запровадити моніторинг ефективності надання органами виконавчої влади інформаційних послуг на офіційних веб-сайтах». Це є найбільш важливими елементами зазначеного акту, з точки зору розвитку та становлення свободи інформації. Важливим, на нашу думку, є те, що в цьому Розпорядженні КМУ не лише проголошується необхідність розроблення певного законопроекту, але вказуються основні положення, які той повинен містити (слід також звернути увагу на самі ці принципи, які дуже необхідними з огляду на сучасні реалії інформаційних відносин). Слід зауважити, що такі заходи провадяться під егідою іншого документу КМУ, що не містить прямої вказівки на розвиток свободи інформації, але, як можна побачити зі змісту Розпорядження 28.05.2008 № 784-р, непрямим способом вплинув на нього – Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства» від 21.11.2007 № 1035-р [10], який діяв 5 років та втратив чинність 20.06.2012.

Серед інших документів Кабміну у цій сфері, також, необхідно виділити нормативне оформлення позитивних процесів з приводу скасування обмеження доступу до деяких документів, що перебувають у державній влас-

ності. В якості прикладу можна привести Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про скасування обмеження доступу до деяких актів Кабінету Міністрів України, виданих у 1991–2005 роках» від 19.03.2008 № 490-р [11]. Зокрема, за допомогою цього документу кожен громадянин України отримав вільний доступ до 286 рішень КМУ у різноманітних сферах (економічна, фінансова, промислова, екологічна, наукова та інші).

Переглядаючи документи видані КМУ в інформаційній сфері, ми звернули увагу на те, що уряд приділяє увагу забезпеченні інформаційних прав громадян не лише здорової частини населення, але й особам, що мають певні фізичні вади, які перешкоджають отриманню ними інформації на загальних підставах. В якості прикладу, можна навести Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження плану заходів щодо поліпшення доступу до інформації осіб з вадами слуху шляхом субтитрування і сурдоперекладу» від 25.02.2009 № 209-р [12].

Така законодавча позиція на сьогодні, в умовах війни з росією, в розрізі питання інклюзивної інформаційної допомоги людям з особливими потребами буде ще більше актуалізуватися, враховуючи збільшення в рази поранених та інвалідів слуху, зору та інших вад, з причин повномасштабних бойових дій на території України. Тут виникає багато завдань у такому векторі інформаційного суспільства, як забезпечення аудіовізуальних систем зв'язку і поширення інформації сурдоперекладом, переведенням інформаційних масивів на шрифти Брайля та інше.

Серед нормативних актів, що стосуються свободи інформації в інформаційному суспільстві, ми вважаємо доречним зазначити, що в їхній системі мають місце підсумовуючі акти, які складаються з тієї чи іншої тематики та характеризують стадію та стан виконання того чи іншого завдання, що стоїть перед державою. Таким документом у сфері забезпечення інститутів свободи інформації в інформаційному суспільстві (зокрема свободи преси та слова) є Постанова Верховної Ради України «Про підсумки парламентських слухань «Суспільство, засоби масової інформації, влада: свобода слова і цензура в Україні» від 16.01.2003 № 441-IV [13]. Цей документ містить у собі чимало необхідних завдань, що покликані забезпечити нормальний рівень функціонування ЗМІ. Далі подібну функцію стала виконувати Постанова Верховної Ради України від 31 березня 2016 року № 1073-VIII «Про схвалення рекомендацій парламентських слухань на тему: «Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України» [14].

Якщо проаналізувати зміни українського законодавства в сфері цифрових прав людини з 24 лютого по 01 вересня 2023 року, то в загалі було ухвалено 14 законів та нормативно-правових актів. В межах дослідження нашої статті розглянемо тільки підзаконні нормативні акти зазначеного періоду:

1. Указ Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» та подальші укази про продовження дії воєнного стану у зв'язку з військовою агресією РФ проти України, який носять заборонувально-обмежувальний характер, що є безумовно конституційно обумовленим заходом. Також треба відмітити, що даний Указ дав можливість застосовувати норми Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [15].

2. Президентом України було у 2022 році прийнято також Указ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану» [16].

Зокрема, Рада національної безпеки і оборони України вирішує установити, що в умовах воєнного стану реалізація єдиної інформаційної політики є пріоритетним питанням національної безпеки, забезпечення якої реалізується шляхом об'єднання усіх загальнонаціональних телеканалів, програмне наповнення яких складається пере-

важно з інформаційних та/або інформаційно-аналітичних передач на єдиній інформаційній платформі стратегічної комунікації – цілодобовому інформаційному марафоні «Єдині новини #UAразом». Це обумовлюється прямою військовою агресією з боку російської федерації, активне поширення державою-агресором дезінформації, викривлення відомостей, а також виправдування або заперечення збройної агресії російської федерації проти України, та з метою донесення правди про війну, забезпечення єдиної інформаційної політики в період дії в Україні правового режиму воєнного стану [17].

3. Постанова Кабінету Міністрів України від 12 березня 2022 року № 263 «Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану» [18], яка підп. 4 п. 1 встановила, що на період дії воєнного стану міністерства, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, державні та комунальні підприємства, установи, організації, що належать до сфери їх управління, для забезпечення належного функціонування інформаційних, інформаційно-комунікаційних та електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів, володільцями (держателями) та/або адміністраторами яких вони є, та захисту інформації, що обробляється в них, а також захисту державних інформаційних ресурсів, можуть вживати таких додаткових заходів, а саме: зупиняти, обмежувати роботу інформаційних, інформаційно-комунікаційних та електронних комунікаційних систем, а також публічних електронних реєстрів.

Така норма безумовно в перші місяці війни була цілком виправдана, але розпорядники інформації на підставі цієї норми стали відмовляти в наданні інформації людині, хоча як зазначено в Спеціальній доповіді Уповноваженого ВР України з прав людини щодо додержання конституційного права на інформацію в умовах дії правового режиму воєнного стану, що в окремих випадках розпорядники інформації або адміністратори даних реєстрів, з одного боку обмежували доступ до публічної інформації на підставі «трискладового тесту», з іншого – надавали платний доступ до цих же даних, що нівелювало сенс обмеження доступу до такої інформації та формувало дискримінаційний підхід [19, с. 55].

4. Процедурно-процесуальний вектор функціоналу підзаконного акту можна проілюструвати на прикладі Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.03.2023 № 261-р, яким передбачено визначити Державний науково-дослідний інститут технологій кібербезпеки та захисту інформації організатором експертизи Національної програми інформатизації [20].

5. Як і усі інші державні органи, КМУ приділяє певну увагу й новітнім інформаційним технологіям, зокрема, розвитку механізмів доступу громадян до інформації за допомогою мережі Інтернет. Розподільний вектор функціоналу підзаконного акту добре видний на прикладі окремих положень 757 Постанови КМУ від 21.07.2023 року [21]. Зокрема, в ній адресовано: Секретаріату КМУ, міністерствам, іншим центральним органам виконавчої влади, підприємствам, установам та організаціям, що належать до сфери їх управління, Раді міністрів АРК, обласним, Київській та Севастопольській міським державним адміністраціям забезпечити:

- дотримання вимог ДСТУ EN 301 549:2022 під час створення, модернізації, розвитку, адміністрування і забезпечення функціонування власних інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем у межах видатків, передбачених на утримання відповідних органів у державному та/або місцевому бюджетах, Національною програмою інформатизації, а також за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством;
- модернізацію Єдиного веб-порталу Кабінету Міністрів України, офіційних веб-сайтів (веб-порталів) органів

виконавчої влади та офіційних веб-ресурсів, що пов'язані із діяльністю органів виконавчої влади, власних інформаційних, електронних комунікаційних та інформаційно-комунікаційних систем, створених до набрання чинності цією постановою, з метою приведення у відповідність із вимогами ДСТУ EN 301 549:2022 [21].

Йдеться, зокрема, «про необхідність розміщення і періодичного міністерствами, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади інформації у відповідному порядку на власних веб-сайтах». Відповідно до цієї постанови органи виконавчої влади беруть на себе обов'язок в визначеному порядку надавати громадянам інформацію у пасивний спосіб, тобто, шляхом розміщення її на своїх електронних ресурсів. Це є важливим досягненням з огляду на рух до свободи інформації та громадянського суспільства, але, на жаль, документ не передбачає жодної відповідальності органів, що не виконують приписів вказаного нормативного акту [21].

6. Наказ Головнокомандувача ЗСУ від 03 березня 2022 № 73 «Про організацію взаємодії між ЗСУ, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану» [22].

Зазначений наказ містить 24 пункту та має на меті оптимізувати процесу взаємодії з представниками ЗМІ під час роботи в районах бойових дій, зокрема, з метою забезпечення об'єктивного висвітлення подій, інформування населення та світової спільноти про воєнні злочини, які вчиняє РФ під час широкомасштабної збройної агресії проти України. Водночас він став інструментом контролю за поширенням інформації. У преамбулі зазначається, що він спрямований на попередження витоку інформації з обмеженим доступом, запобігання поширенню представниками засобів масової інформації (у тому числі іноземними) та публічними особами, до думки яких прислуховується громадськість (лідери думок, блогери) відомостей, розголошення яких може призвести до обізнаності противника про дії ЗСУ та інших складових сил оборони, негативно вплинути на хід виконання завдань за призначенням під час дії правового режиму воєнного стану.

Так, з 24 пункту хочемо звернути увагу на п. 11 – інформація про проведення унікальних операцій із зазначенням прийомів та способів, що використовувались. Які операції слід вважати унікальними також чітко не визначено, а тому в умовах воєнного часу ймовірніше за все поширення будь-якої інформації про проведення операцій буде обмежуватися, що не завжди може бути виправданим; а також на п. 12 – інформація про ефективність сил і засобів радіоелектронної боротьби противника. Зміст поняття «радіоелектронна боротьба противника» також є недостатньо зрозумілим і невизначеним у законодавстві України, а тому застосування цього обмеження може викликати труднощі практичного характеру [23, с. 71].

7. Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України 30 січня 2023 року прийняла рішення та затвердила розпорядження № 67/850 «Про впровадження системи фільтрації фішингових доменів» [24].

На його підставі на українських інтернетпровайдерів було покладено обов'язок встановити систему блокування, яка кожні 15 хвилин автоматично завантажує перелік адрес, доступ до яких має бути заблокований. Перелік таких адрес створює команда реагування на кібе-

рінциденти в банківській системі України, що входить до складу Центру кіберзахисту НБУ. Метою запровадження такої системи блокування є протидія фішингу та захист користувачів інтернету від шахрайства, яке відбувається у банківській сфері, бо одним із найпоширеніших видів шахрайства є створення фішингових ресурсів, які створюються для викрадення персональних даних та доступу до банківських рахунків.

Висновки. Розкриття специфіки векторів розвитку підзаконного регулювання відносин інформаційного суспільства в Україні в сучасних умовах, зокрема, зосереджена на деталізуючій, розподільній, процедурно-процесуальній, матеріально-технічній та інклюзивній функціях, що виконують підзаконні нормативні акти в цій сфері.

Розподільний функціонал підзаконних актів влади передбачає, зокрема, визначення серед державних органів окремих завдань з приводу розповсюдження та впровадження вільного доступу, а також вільного розповсюдження інформації громадянами України. Зокрема, забезпечення оперативного доведення до засобів масової інформації об'єктивної науково обгрунтованої аналітичної інформації про сучасні політичні, соціально-економічні проблеми в Україні в цілому та її регіонах, перспективи їх вирішення; організація систематичного інформування населення через засоби масової інформації про свою діяльність, соціально-економічні проблеми у регіонах та перспективи їх вирішення.

В сучасних умовах актуалізується регуляторний напрямок дії підзаконних актів в інформаційній сфері що відбиває необхідність матеріальної допомоги у діяльності засобів масової інформації, адже вони також є невідмінним елементом свободи інформації, а відтак і інформаційного суспільства. Тобто, існування, наприклад, актів Президента, що відбиває необхідність матеріальної підтримки державних і недержавних ЗМІ, також є важливим вкладом до розвитку свободи інформації в Україні, як невід'ємної складової інформаційного суспільства.

Сьогодні, в умовах війни з державою-агресором питання інклюзивної інформаційної допомоги людям з особливими потребами буде ще більше актуалізуватися, враховуючи збільшення поранених і інвалідів слуху, зору та інших в разі, з причин повномасштабних бойових дій на території України. Тут виникає багато завдань у такому векторі інформаційного суспільства, як забезпечення аудіовізуальних систем зв'язку і поширення інформації сурдоперекладом, переведенням інформаційних масивів на шрифти Брайля та інше.

Також, необхідно законодавчо визначити та роз'яснити вживання понять, зокрема, «унікальна операція», «сили і засоби радіоелектронної боротьби противника», «інформаційні операції», «психологічні операції» тощо.

Прагнення нормотворців подолати нагромадження актів, що занадто дублюють один одного, входять в режим часткової або повної колізії призводять, інколи, до втрати корисних і практичних елементів. Так, зокрема, в деяких підзаконних актах щодо інформаційного та громадянського суспільства, які були скасовані з метою саме удосконалення чинного законодавства вперше ставилося завдання перед владою необхідності запровадити моніторинг ефективності надання органами виконавчої влади інформаційних послуг на офіційних веб-сайтах. А вже в консолідованих оновлених актах ці питання зникають.

ЛІТЕРАТУРА

1. Арістова І.В. Наука «інформаційне право» на новому етапі розвитку інформаційного суспільства. *Правова інформатика*. 1(29)/2011. С. 3-10.
2. Ісмайлов К.Ю. Акти судової влади в системі джерел національного права України: монографія. Донецьк: Вид-во «Ноудіж» (Донецьке відділення), 2014. 116 с.
3. Lipkan V.A. Principios de desarrollo de la delictologia informatica. URL: <https://goal-int.org/principios-de-desarrollo-de-la-delictologia-informatica>
4. Загальна теорія інформаційного права: монографія / А.А. Письменицький, В.Д. Гапотій. Мелітополь: вид. будинок ММД, 2012. 300 с.
5. Про додаткові заходи щодо поліпшення інформаційної діяльності. Розпорядження Президента України від 05.10.1998 № 514/90-рп. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514/98-%D1%80%D0%BF#Text>

6. Про додаткові заходи щодо безперешкодної діяльності засобів масової інформації, дальшого утвердження свободи слова в Україні. Указ Президента України від 09 грудня 2000 року № 1323/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1323/2000/conv#Text>
7. Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій. Указ Президента України від 20.10.2005 № 1497/2005. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1497/2005#Text>
8. Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет та забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні. Указ Президента України від 31.07.2009 № 928/2000. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000#Text>
9. Про затвердження плану заходів щодо реалізації у 2008 році Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.05.2008 року № 784-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/784-2008-%D1%80#Text>
10. Про схвалення Концепції сприяння органами виконавчої влади розвитку громадянського суспільства. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.11.2007 № 1035-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1035-2007-%D1%80#Text>
11. Про скасування обмеження доступу до деяких актів Кабінету Міністрів України, виданих у 1991-2005 роках. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 19.03.2008 № 490-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/209-2009-%D1%80#Text>
12. Про затвердження плану заходів щодо поліпшення доступу до інформації осіб з вадами слуху шляхом субтитрування і сурдопекладу. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25.02.2009 № 209-р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npras/196113464>
13. Про підсумки парламентських слухань «Суспільство, засоби масової інформації, влада: свобода слова і цензура в Україні». Постанова Верховної Ради України від 16.01.2003 № 441-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/441-15#Text>
14. Про Рекомендації парламентських слухань на тему: «Реформи галузі інформаційно-комунікаційних технологій та розвиток інформаційного простору України». *Верховна Рада України*; Постанова, Рекомендації від 31.03.2016 № 1073-VIII // *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2016, № 17, ст. 191.
15. Про введення воєнного стану в Україні. Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>
16. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 18 березня 2022 року «Щодо реалізації єдиної інформаційної політики в умовах воєнного стану». Указ Президента України від 19.03.2022 № 152/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/152/2022#Text>
17. Деякі питання доступності інформаційно-комунікаційних систем та документів в електронній формі. Постанова Кабінету міністрів України від 21 липня 2023 року № 757. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-2023-%D0%BF#Text>
18. Деякі питання забезпечення функціонування інформаційно-комунікаційних систем, електронних комунікаційних систем, публічних електронних реєстрів в умовах воєнного стану. Постанова Кабінету Міністрів України від 12.03.2022 № 263. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/263-2022-%D0%BF#Text>
19. Спеціальна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини щодо додержання конституційного права на інформацію в умовах дії правового режиму воєнного стану. Київ. 2023. 68 с.
20. Про визначення організатора експертизи Національної програми інформатизації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 28.03.2023 № 261-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2023-%D1%80/conv#Text>
21. Деякі питання доступності інформаційно-комунікаційних систем та документів в електронній формі. Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2023 № 757. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-2023-%D0%BF#Text>
22. Про організацію взаємодії між Збройними Силами України, іншими складовими сил оборони та представниками засобів масової інформації на час дії правового режиму воєнного стану. Наказ Головнокомандувача ЗСУ від 03.03.2022 № 73. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MUS36785>
23. Війна у цифровому вимірі та права людини підсумковий звіт із 24 лютого 2022 року по 31 серпня 2023 року / Вдовенко О., Київ: ГО «Платформа прав людини», 2023. 84 с.
24. Про впровадження системи фільтрації фішингових доменів. Розпорядження Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України від 30.01.2023 № 67/850. URL: https://nkrzi.gov.ua/images/news/11/2580/67_30012023.pdf